

Այվազյան Ռիտա, ծնվել է 1969 թվականին Արցախի Հանրապետության Խանձաձոր գյուղում, աշխատել է գրադարանավար: Մինչև 2020 թվականը ապրել է խանձաձորում: Գյուղից դուրս է եկել 2020 թվականի սեպտեմբերի 17-ին: Այժմ բնակվում է ՀՀ Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում:

Գաղթի պատմություն¹

Ես վերջին մարդն եմ լինում, վեր գյուղան տնակում եկա, մեր վարչական ղեկավարը եկավ ա, թե սրտը կնեյգ չկա, մնացալըս հինչ անիս: Ասամ ինձ մի թորք ա հարկավեր վեր հունց վեր ինքը իմ ամուսնուս յըրայա ըրա վեր քցա ես յըրա անիմ վերքցիմ սըրտըս դինջանա: Ասես ա թե թորքերը կիլանն նի տեռնան, ասումըմ ջըհանդամը, մի թորքու անջուկ կտրիմ սըրտըս դինջանա: Ես լոխ կորուստներմ տսա, ես պիտի տրանց թըթոն խմիմ: Վերջը լոխ գյուղը վեր դատարկվալա, եսամ տուս եկա: Հենըն լա մոտիկ, սանները հըսկընալիսըք լն: Սովիստը լավ պենն էլի, տղերքը սըտադան կյանիսն լն, հացըմ լն շինելիս պեն: 28 տարեկանըմ լն, որ ամուսինըս մահացալա, ինքնա 35 լա, երկու երեխեքի մինակըմ պահա:

Հերոսական պեներ շատ լն, օրինակ, որ մըտալըն թորքեն պոստը ցրվն տվա, տըրքըցըրալըն, մինը լն իմ ամուսինս լն: Քեցալ ա գրանատը քըցա պայթեցրա, անունը Համբարձում ա լն, թորքեն անա տանկը երա կնլա քշա, պերա գյուղը: Եկալ ա սեսըմ տանկը քշնա պերա հինչ անիս, թա պերամ լի թորքեն տանկն ա, կյուղացամ պերա: Պերալըն Մարտական խաչ տվա, մեդալներն տվա:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Յըրայա ըրա վեր քցա -կրակել է որ սպանել

Կիլանն նի տեռնան-գալու են մտնեն գյուղ

Լոխ-բոլորը, շատ իմաստով

Սասները հսկնալիսք լա-ձայները լսում էինք

Ցրեվն տվա, տըրքըրալն-պայթեցրել են

---

¹ Բանասաց՝ Ռիտա Այվազյան, 1969թ., Արցախ, Հաղորոթ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

Ուտելիքներ²

Չիլինգոն² մացունը չորացնում են, փոքր գնդիկներ են, կավե ամանում լցնումըս, հարում, հորան թանը տհուս կյան, տինումըս կրակեն յրան, վեր փրոթամ ա, լցնումըս սոխատածը, մի քանի հացի կտոր ա լցնումըս ու օտում:

կորկուտ, խաշիլ, չրաթան, ժինգյալավ հաց:

Խնոցի երգ³

Խրնեցե հրրեցե, յեղավ պարտքըս տրվեցե

Թանավ տոնըս պրհեցե

Մըր ապրոստը մի կովա

Էն էլ տեսար կյողացան

{ Արտասուքս մի ծովա } } 2x
Դե հունց ապրե գյուղացին }

Խրնեցե հրրեցե, յեղավ պարտքըս տրվեցե

Թանավ տոնս պրհեցե

Կյարունքը նի թոռը կյա

Կավս յոնջան ըրածե

Կործը լիքը տոնը կյա

Թացան պիրի չորհացեն: 2x

Խրնեցե հրրեցե, յեղավ պարտքս տրվեցե

Թանավ տոնս պրհեցե

² Բանասաց՝ Ռիտա Այվազյան, 1969թ., Արցախ, Հաղորութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

³ Բանասաց՝ Ռիտա Այվազյան, 1969թ., Արցախ, Հաղորութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Յեղավ-յուղով

Կյողացան-գողացան

Հունց-ինչպես

Կյարունքը նի թոռը կյա-գարուն լինի անձրև գա

Յոնջան-բույսի տեսակ

Ըրածե-արածի

Կործը լիքը տունը կյա -կուրծքը լիքը տուն գա

Թացան- թացան ասում են կաթին

Կորկոտի ժամանակ⁴

Բռշկիս տակեն վերջին փռշին

Եկավ տարավ Դերուս լուշին

Էս մի հատ կորեկս ա

Բալաս տըվավ ծըտեն դուշին

Աղի արկանք, մաղի արկանք

Քեզանավ կա մըխիլն հարգանք

ԲԱՌԱՐԱՆ

Բռշկա-մեծ տակառ

Մըխիլն-շատ

---

⁴ Բանասաց՝ Ռիտա Այվազյան, 1969թ., Արցախ, Հաղորութ, գյուղ Խանձաձոր, այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում: Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, նոյեմբեր 2024: